

Puolustusvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain sekä ampuma-aselain 17 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain sekä ampuma-aselain 17 §:n muuttamisesta (HE 80/2022 vp). Asia on saapunut puolustusvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunnot

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:

- perustuslakivaliokunta PeVL 36/2022 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- yksikön johtaja, kenraali Sami Nurmi, puolustusministeriö
- hallitussihteeri Timo Tuurihalme, puolustusministeriö
- poliisitarkastaja Seppo Sivula, sisäministeriö
- HR-lakiasiainpäällikkö Mika Saarinen, Rajavartiolaitos
- vapaaehtoisen maanpuolustuksen tarkastaja, eversti Jukka Nurmi, Pääesikunta
- toiminnanjohtaja Antti Lehtisalo, Maanpuolustuskoulutusyhdistys
- puheenjohtaja Aaro Mäkelä, Suomen Reserviupseeriliitto ry
- varapuheenjohtaja Ismo Nöjd, Reserviläisliitto ry
- puheenjohtaja Erkki Saarijärvi, Reserviläisurheiluliitto ry
- ympäristö- ja olosuhdepäällikkö Lotta Laitinen, Suomen Ampumaurheiluliitto ry
- puheenjohtaja Paula Risikko, Naisten Valmiusliitto ry
- Senior Vice President Mikko Myllykangas, Nammo Lapua Oy

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- neuvotteleva virkamies Hanna Korhonen, sosiaali- ja terveysministeriö
- neuvotteleva virkamies Hinni Papponen, ympäristöministeriö

Valiokunnan mietintö PuVM 3/2022 vp

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetuttua lakia ja ampuma-aselakia. Muutosten tarkoituksena on mahdollistaa nykyistä laajemmin Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen ampuma-aseiden käyttäminen Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen julkisena hallintotehtävänäään järjestämässä ampumakoulutuksessa. Lisäksi tarkoituksena on mahdollistaa monipuolisemman ampumakoulutuksen järjestäminen kyseisessä toiminnassa. Edelleen tarkoituksena on mahdollistaa Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle osallistujien lähettäminen ulkomaisten asevoimien ja kansainvälisten organisaatioiden järjestämään sotilaalliseen koulutukseen sekä tarkentaa Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen ulkomailla järjestämän koulutuksen sääntelyä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan heinäkuussa 2022.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

(1) Turvallisuusympäristön muutosta koskevassa selonteossa (VNS 1/2022 vp) todetaan, että vapaaehtoista maanpuolustusta kehitetään osana paikallispuolustuksen kehittämistä ja reservin koulutusta. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen (MPK) toimintaa tehostetaan vuonna 2022 kaksinkertaistamalla koulutuspäivät, kehittämällä ase- ja ampumakoulutuksen edellytyksiä sekä käynnistämällä lainsäädännön uudistus. Samalla kehitetään kansalaisten mahdollisuuksia osallistua maanpuolustukseen ja lisätään MPK:n reserviläiskouluttajien käyttöä Puolustusvoimien vapaaehtoisissa harjoituksissa sekä kertausharjoituksissa.

(2) MPK:n tehtävät määritellään laissa vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta (556/2007). MPK:n toimintaa ohjaa ja valvoo puolustusministeriö. MPK sai vuonna 2008 julkisoikeudellisen aseman.

(3) Puolustusvaliokunta antoi 31.3.2022 pöytäkirjalausuman koskien vapaaehtoisen maanpuolustuksen kehittämistä, ja lausumassa kiirehdettiin muun muassa vapaaehtoista maanpuolustusta koskevan lainsäädännön tiettyjen säännösten kiireellistä tarkistamista. Valiokunta totesi, että muutostarpeet kohdistuvat etenkin vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain lukuun 4 a ja erityisesti tarpeeseen tarkastella lain 22 g §:ää (Puolustusvoimien tuki Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle).

(4) Puolustusministeriö käynnisti huhtikuussa 2022 kiireellisen säädöshankkeen valmistelun, jonka tavoitteena on sallia Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen ampuma-aseiden, aseosien ja patruunoiden käyttäminen tietyin rajoituksin Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen sotilaallisia valmiuksia palvelevassa koulutustoiminnassa. Esityksen tavoitteena on myös kehittää sotilaallisia valmiuksia palvelevan ampumakoulutuksen sisältöä ja selkeyttää Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen ulkomailla annettavan koulutuksen sääntelyä. Valiokunta huomauttaa, että sotilaallinen koulutus siirrettiin vuonna 2018 tehdyllä lakimuutoksella ainoastaan Puolustusvoimien tehtäväksi (PuVM 8/2018 vp — HE 254/2018 vp).

Valiokunnan mietintö PuVM 3/2022 vp

(5) Hallituksen esityksestä ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella puolustusvaliokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena ja puoltaa esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosesityksin.

(6) Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että hallituksen esityksessä ehdotetut lakimuutokset saadaan voimaan heinäkuussa 2022. Valiokunta kiittää tässä yhteydessä puolustusministeriötä esityksen ripeästä valmistelusta. Valiokunta tarkastelee mietinnössään myös vapaaehtoiseen maanpuolustukseen keskeisesti vaikuttavia tekijöitä, EU:n lyijyasetusta sekä ampumaratojen tilannetta Suomessa.

(7) Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä, 1. lakiehdotus kuitenkin vain, jos valiokunnan ampumakoulutuksen sääntelystä tekemä valtiosääntöoikeudellinen huomautus otetaan asianmukaisesti huomioon.

Hallituksen esityksen keskeinen sisältö

(8) Vapaaehtoista maanpuolustusta koskevassa lainsäädännössä (556/2007) keskeisiä käsitteitä ovat *sotilaallinen koulutus* ja *sotilaallisia valmiuksia palveleva koulutus*. Sotilaallisen koulutuksen määritelmää täsmennetään hallituksen esityksessä (1. laki, 2 §) seuraavasti: "Sotilaallisella koulutuksella tarkoitetaan tässä laissa koulutuksen antamista Puolustusvoimiin kuuluville joukoille sekä Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen sotilaan henkilökohtaista aseistusta voimakkaammilla sotavarusteilla tapahtuvaa ampumakoulutusta sekä räjähteillä tapahtuvan koulutuksen järjestämistä." Sotilaallisia valmiuksia palvelevalla koulutuksella tarkoitetaan muuta koulutusta, jossa koulutetaan Puolustusvoimien menetelmiä tai välineitä koskevaa yksilön sotilaallista osaamista ja toimintakykyä sodassa tai muissa aseellisissa selkkauksissa toimimista varten.

(9) Hallituksen esityksessä ehdotetaan (1. laki, 20 §), että sotilaallisia valmiuksia palvelevassa koulutuksessa saadaan käyttää Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen ampuma-aseita, harjoitusampumatarvikkeita ja muita välineitä tietyin kaliiberirajoituksin. Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen ampuma-aseiden käsittelyn tulee tapahtua Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen valvomana Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen alueella tai aluksella.

(10) Koulutuksen käytännön järjestäjänä toimii Maanpuolustuskoulutusyhdistys (20 a §), joka voi sotilaallisia valmiuksia palvelevana koulutuksena järjestää ampumakoulutusta. Puolustusvoimat määrää asetyypikohtaisista turvallista aseenkäsittely- ja ampumataitoa mittaavista ampu-makokeista ja niiden hyväksyttävästä suorittamisesta sekä koulutusohjelmasta. Puolustusvoimat määrää myös koulutuksessa noudatettavista ammuntojen järjestämistä koskevista turvallisuusvaatimuksista ja ampumasuoritusten valvonnasta.

(11) Valiokunta pitää ehdotettua uutta sääntelyä ehdottoman tarpeellisenä ja kannatettavana. Valiokunta toteaa, että Puolustusvoimien aseiden käyttö MPK:n sotilaallisia valmiuksia palvelevassa koulutuksessa esityksessä mainittujen kaliiberirajoitusten mukaisesti mahdollistaa varusmiespalveluksen aikana aloitetun ampumakoulutuksen nousujohteisen jatkamisen reservissä. Valiokunta pitää hyvänä ja selkeänä sitä järjestelyä, että Puolustusvoimien aseita ja ampumatarvikkeita ei missään tilanteessa anneta MPK:n hallintaan, vaan aseet ja ampumatarvikkeet laina-

Valiokunnan mietintö PuVM 3/2022 vp

taan MPK:n käyttöön jokaista käyttökertaa varten erikseen. Valiokunta pitää tarpeellisena myös kieltoa aseiden ja ampumatarvikkeiden viennistä ulkomaille.

(12) Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että Maanpuolustuskoulutusyhdistys pystyisi kohdentamaan sen nykyisistä ampuma-aseista — MPK on hankkinut itselleen niin sanottuja MPK-kiväärejä — noin 30 prosenttia sellaisille paikkakunnille, joilla ei ole Puolustusvoimien joukko-osastoa. Esityksen mukaan MPK:n aseita kohdennetaan Pohjanmaan maanpuolustuspiirin kolmeen eteläiseen piiriin sekä alueellisesti sisäisiä kohdennuksia tehdään neljän eri maanpuolustuspiirin sisällä. Muutoksen myötä sotilaallisia valmiuksia palvelevaa ampumakoulutusta olisi mahdollista antaa entistä suuremmalla alueella. Valiokunta pitää tätä myönteisenä kehityskulkuna ja huomauttaa, että puolustusvoimauudistuksessa 2010-luvun alussa tapahtunut varuskuntaverkoston karsiminen on johtanut tilanteeseen, jossa tukeutuminen Puolustusvoimien tukeen tai harjoitusalueisiin vapaaehtoisien maanpuolustuksen toimintaedellytysten turvaamisessa on käytännössä vaikeaa monilla eri alueilla Suomessa.

(13) Esityksen perusteluissa tuodaan myös esiin, että koulutusmäärien lisäämiseen vaikuttaa nyt esitettävien säädösmuutosten lisäksi myös muun muassa se, miten saadaan koulutettua uusia ammunnan johtajia mukaan Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen ja Puolustusvoimien toimintaan. Alkuvaiheessa vaikutuksena arvioidaan olevan toiminnan kaksinkertaistaminen. Esityksessä todetaan, että Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen sotilaallisia valmiuksia palvelevan ampumakoulutuksen ammunnan johtajia käytetään myös Puolustusvoimien vapaaehtoisissa harjoituksissa ja kertausharjoituksissa ammunnan johtajina. Valiokunta pitää tärkeänä, että ammunnan johtajien määrää saataisiin lisättyä merkittävästi nykyisestä, jotta koulutustoiminnalle asetetut tavoitteet myös saavutetaan.

(14) Puolustusvoimien aseilla voidaan ampua vain sotavarustehyväksytyjä ampumatarvikkeita. MPK:n käyttöön tarkoitetut ampumatarvikkeet tullaan hankkimaan Puolustusvoimien koulutus- ja valmiusampumatarvike (KOVA) -hankkeen kautta, jolloin varmistetaan aseiden ja ampumatarvikkeiden yhteensopivuus. Puolustusministeriö kohdentaa MPK:n ampumatarvikkeisiin tarvittavan rahoituksen. Ampumatarvikkeet säilytetään Puolustusvoimien jakeluvaramoissa tai muussa Puolustusvoimien tilassa, joista ne luovutetaan MPK:n käyttöön.

(15) Valiokunta korostaa, että ampumataito on reservin sotilasosaamisen ja valmiuden kovaa ydintä. Käytännössä reservin ampumataidon ylläpito tapahtuu vain pieneltä osin Puolustusvoimien kertausharjoituksissa ja vapaaehtoisissa harjoituksissa. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen (MPK) tarjoama ampumakoulutus sekä erityisesti reserviläisten ja reserviläisyhdistysten omatoiminen ampumatoiminta on reservin ampumataidon kehittämisessä keskeisen tärkeää. Reserviläisten laajasta ampumatoiminnasta valtaosa tapahtuu omaehtoisena toimintana yhdistysten ja yhteistyökumppaneiden siviiliradoilla.

(16) Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Reserviläisliitto ry, Suomen Reserviupseeriliitto ry, Maanpuolustuskiltojen liitto ry ja näiden yhteinen liikuntajärjestö Reserviläisurheiluliitto ry järjestävät vuosittain yli 30 000 ase- ja ampumakoulutustapahtumaa, ja näissä tilaisuuksissa ammutaan vuosittain reilut yhdeksän miljoonaa laukausta noin 200 000 osallistujan toimesta. Vapaaehtoisien ampumatoiminnan merkityksestä kertoo, että Puolustusvoimien kertausharjoituksissa ammutaan reilusti alle miljoona laukausta vuodessa.

Valiokunnan mietintö PuVM 3/2022 vp

Eräitä perustuslakivaliokunnan huomioita esityksestä

(17) Perustuslakivaliokunta kiinnittää lausunnossaan huomiota siihen, että nyt käsillä olevassa esityksessä ehdotetaan olennaisia muutoksia muun muassa Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen järjestämää ampumakoulutusta koskevaan 20 a §:ään. Perustuslakivaliokunta on arvioiessaan kyseisen lainkohdan säätämiseen johtanutta hallituksen esitystä todennut, että silloin ehdotettu sääntely sotilaallisia valmiuksia palvelevasta ampumakoulutuksesta jäi laissa varsin täsmennyttömäksi ja että laintasaisen sääntelyn perusteella epäselväksi jäi sääntelyn suhde niihin rajoituksiin, joita perustuslakivaliokunta on asettanut vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen sisällölle. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen antaman ampumakoulutuksen sisältöä, laajuutta ja sen puitteita tuli sekä perustuslain 124 §:ään sisältyvän tarkoituksenmukaisuusedellytyksen täyttymisen että merkittävän julkisen vallan käytön rajauksen vuoksi rajata ja täsmentää laissa merkittävästi. Tällainen muutos oli edellytyksenä lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä (PeVL 67/2018 vp, s. 5).

(18) Arvioitaessa, onko julkisten hallintotehtävien antaminen muulle kuin viranomaiselle tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi, on kiinnitettävä huomiota hallintotehtävän luonteeseen (ks. esim. PeVL 26/2017 vp, s. 52). Sekä sotilaallisen voiman käyttö että siihen valmentaminen kuuluvat valtion ydintehtäviin, mikä korostaa perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan tarkoituksenmukaisuusedellytyksen merkitystä nyt käsillä olevassa tilanteessa. Valiokunta pitää tältä kannalta hyvin valitettavana, ettei tarkoituksenmukaisuusedellytystä tarkastella hallituksen esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa. Esityksessä on kuitenkin selostettu sääntelyn hyväksyttäviä tavoitteita ja sääntelyn toteuttamisvaihtoehtoja, joiden valossa tarkoituksenmukaisuusvaatimuksen voidaan katsoa täyttyvän.

(19) Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä julkisia hallintotehtäviä voidaan perustuslain 124 §:n mukaan antaa vain viranomaiselle. Merkittävän julkisen vallan käytön kannalta erityisen merkitykselliseksi muodostuvat nyt ehdotetut säännökset siitä, että Maanpuolustuskoulutusyhdistys voisi järjestää myös taisteluammuntoja. Mahdollisuutta taisteluammuntojen järjestämiseen ehdotetaan kuitenkin rajattavan muun muassa säätämällä ammunnan suorittamistavasta, ammunassa käytettävistä aseista ja ammuntaan osallistuvien henkilöiden määristä. Hallituksen esityksessä ei lisäksi ehdoteta muutettavaksi perustuslakivaliokunnan perustuslain 124 §:n kannalta merkityksellisenä pitämää 17 §:n sääntelyä taisteluammuntojen järjestämisen kuulumisesta yksinomaan Puolustusvoimille.

EU:n lyijyrajoituksen merkitys vapaaehtoiselle maanpuolustukselle

(20) Lyijy on ympäristölle erittäin haitallinen raskasmetalli. Toisin kuin monille muille haitallisille aineille, lyijyaltistukselle ei ole pystytty osoittamaan turvallista alarajaa. Lyijyn tiedetään myös aiheuttavan myrkytyksiä linnuille ja niitä saaliseläimenä käyttäville lajeille. Lyijyhaulikielto vesilinnustuksessa on ollut voimassa vuodesta 1996 lähtien. Edellä todettu ei valiokunnan mielestä ole ristiriidassa sen kanssa, että vapaaehtoisen maanpuolustuksen toimintaedellytykset voidaan turvata ympäristösuojelliset näkökohdat asianmukaisesti huomioiden.

(21) EU:n kemikaalilainsäädäntö on sellaisenaan jäsenvaltioita sitovaa asetusmuotoista sääntelyä. Lyijyn käyttöä on rajoitettu niin sanotun REACH-asetuksen nojalla. Tuorein lyijyä koskeva

Valiokunnan mietintö PuVM 3/2022 vp

rajoitus on 15.2.2021 voimaan tullut lyijyhaulien käyttöä kosteikkoalueilla koskeva ns. lyijy I -rajoitus, jota aletaan soveltamaan 15.2.2023. Rajoituksen mukaan lyijyhauleja ei saa käyttää tai kuljettaa mukana ampumistarkoituksessa kosteikkoalueilla ja niiden suojavyöhykkeellä. Rajoitus koskee sekä metsästystä että urheiluammuntaa, ja se kattaa myös kosteikkoalueilla sijaitsevat ulkoampumaradat.

(22) Komission näkemyksen mukaan haulikoita ei käytetä maanpuolustuksessa, joten lyijy I -rajoitukseen ei katsottu tarpeelliseksi erikseen kirjata maanpuolustukseen liittyvää poikkeusta, vaikka muutamat jäsenvaltiot (ml. Suomi) sitä selkeyden vuoksi toivoivatkin. Suomi äänesti aikanaan lyijy I -rajoitusta vastaan perusteena erityisesti se, että Ramsar-sopimuksen kosteikkomääritelmä on Suomessa erityisen ongelmallinen. Määritelmä kattaa turvemaiden osalta noin kolmasosan Suomen pinta-alasta ja Pohjois-Suomesta valtaosan. Komission ehdotus kuitenkin hyväksyttiin jäsenvaltioiden enemmistön tuella.

(23) Euroopan kemikaalivirasto on valmistellut komission toimeksiannosta myös toisen ampu-matarvikkeita (ja kalastusvälineitä) koskevan, ns. lyijy II -rajoituksen, joka on parhaillaan valmistelussa. Alkuperäisen rajoitusehdotuksen mukaan lyijyhaulien ja muiden lyijypitoisten ammusten myynti ja käyttö kiellettäisiin metsästyksessä sekä urheilu- ja muussa ulkona tapahtuvassa ammunassa. Siirtymäajaksi on ehdotettu lyijyhauleille ja pienemmän kaliiberin luodeille viisi vuotta, suuremman kaliiberin luodeille puolitoista vuotta.

(24) Lyijy II -rajoitusehdotuksen ensimmäiseen versioon sisältyi jäsenvaltioilta kansallisia lainsäädäntötoimia edellyttävä optio, jonka mukaan jäsenvaltiot voivat halutessaan myöntää urheiluammunnalle poikkeusmahdollisuuksia ampumaradoilla tapahtuvaa riskinhallintaa koskevin tiukoin, päästöt minimoivin ehdoin. Alkuperäiseen ehdotukseen kirjattiin myös, että muun muassa sotilas- ja muut ei-siviilikäytöt (Tulli, Rajavartiosto, poliisi) sekä vapaaehtoinen maanpuolustus jäävät rajoituksen ulkopuolelle.

(25) Valiokunta toteaa, että vaikka viranomaiskäyttö on rajattu lyijy II -ehdotuksen ulkopuolelle, olisi rajoituksella merkittäviä vaikutuksia esimerkiksi poliisin toimintaan, liittyen patruunoiden saatavuuteen, poliisin ja sivullisten turvallisuuteen, poliisin toimintakykyyn, varusteiden uusimisesta aiheutuviin kustannuksiin ja poliisin käytettävissä olevien ampumaratojen vähenemiseen. Jos lyijy-ydinluodit joudutaan korvaamaan muulla materiaalilla, valiokunnan saaman selvityksen mukaan poliisihallinnolle aiheutuu merkittäviä lisäkustannuksia useiden kymmenien miljoonien eurojen arvosta. Kustannukset muodostuvat pääosin kaikkien suojavälineiden, suoja-varusteiden ja ampumaratojen uusimisesta sekä tutkimuksista korvaavien ampu-matarvikkeiden löytämiseksi.

(26) Saadun selvityksen mukaan viimeisin lyijy II -rajoitusehdotus on sisällöllisesti muuttunut. Olennaisin muutos maanpuolustuksen näkökulmasta on se, että vapaaehtoinen maanpuolustus-toiminta ei kuuluisikaan enää asetukseen kirjattavien poikkeusten piiriin. Myös ampumaradoilta vaadittaviin riskinhallintatoimiin ollaan ehdottamassa muutoksia ensimmäiseen ehdotukseen verrattuna. Näiden muutosten sisällöstä ei vielä ole tarkempaa tietoa.

(27) Komission lopullinen ehdotus tulee kesäkuussa 2022 julkiseksi, ja 29.6.2022 alkaa 60 vuorokauden julkinen kommentointiaika. Tässä kuulemisessa kaikilla asianosaisilla on mahdolli-

Valiokunnan mietintö PuVM 3/2022 vp

suus kommentoida lyijy II -ehdotusta ja siihen mahdollisesti myös sisältyviä vapaaehtoista maanpuolustusta koskevia kannanottoja. Valiokunta kannustaa reserviläisjärjestöjä ottamaan luonnokseen aktiivisesti kantaa. Valiokunta pitää välttämättömänä, että komissioon vaikutetaan myös suoraan mahdollisimman korkealla poliittisella tasolla, esimerkiksi puolustusministerin toimesta. Valiokunta huomauttaa, että komissio on velvollinen ottamaan huomioon myös sellaisen olennaisen informaation, joka ei ole ollut kemikaaliviraston tieteellisten komiteoiden käsittelyssä mukana.

(28) Valiokunta pitää selvänä, että Suomen maanpuolustusratkaisu, joka keskeiseltä osaltaan nojaa kriisitilanteessa reserviläisten käyttämiseen ja näiden osaamiseen, vaatii puolustusjärjestelmämme perusteiden läpikäymistä komission edustajien kanssa. Valiokunta huomauttaa, että yleinen asevelvollisuus on unionimaista käytössä Suomen lisäksi vastaavassa laajuudessa vain Kreikassa ja Kyproksella, mutta vain Suomessa vapaaehtoisen maanpuolustuksen merkitys ja rooli on näin tärkeä puolustuskyvyn luomisen kannalta. Suomalaista järjestelmää voidaan siis pitää EU-vertailussa ainutlaatuisena, ja tämän vuoksi on erityisen tärkeää, että perusteet Suomen maanpuolustukselle ymmärretään myös Brysselissä.

(29) Valiokunta toteaa, että Puolustusvoimien ja Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen (MPK) yhteistyössä järjestämien ja valvomien ja Puolustusvoimien ase- ja ammuksin toteutettavien koulutusten voidaan perustellusti tulkita kuuluvan sellaisen sotilaallisen toiminnan piiriin, josta alkuperäisessä lyijy II -ehdotuksessa on käytetty termiä "military applications".

(30) Valiokunta korostaa, että kansalaisten vapaa- ja omaehtoinen, omilla aseilla tapahtuva ampumaharjoittelu on tärkeä osa Suomen maanpuolustuksellisen valmiuden ylläpitämistä. EU:n voimassa ja tulossa olevat lyijypitoisia ammuksia koskevat rajoitukset estävät jatkossa yksityisiltä kansalaisilta mahdollisuuden jatkaa lyijyammusten käyttöä entiseen tapaan maanpuolustuksellisen valmiuden ylläpitämiseen liittyvissä toiminnoissa. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä sen selvittämistä, voidaanko lainsäädännöllisin ja hallinnollisin keinoin varmistaa, että lyijypitoisten ammusten käyttö myös omaehtoisessa maanpuolustuksellisessa ampumaharjoittelussa voitaisiin lukea puolustuspoikkeuksen piiriin.

(31) Valiokunnan saaman selvityksen mukaan lyijylle ei toistaiseksi ole todellisia korvaavia vaihtoehtoja ampumaharjoittelun ja reserviläisten ampumaharjoittelun laukausmäärillä. Vaihtoehtomateriaalit ovat merkittävästi kalliimpia, ja osaan asekalustosta ei voida käyttää korvaavia materiaaleja rakenteellisestikaan. Lisäksi korvaavat materiaalit ovat lyijyä kovempia, joten ne aiheuttavat lisäkustannuksia myös aseiden ja maalilaitteiden nopeampana kulumisena sekä kimmoke- ja sirpalevaaran lisääntymisen takia myös ratavallien ja muiden ampumaratojen suojarakenteiden lisärakentamisena. Valiokunta toteaa tässä yhteydessä, että nallien saatavuus ja tuottaminen kotimaassa on tärkeä osa huoltovarmuutta. Valiokunta tukee voimakkaasti kotimaisen nallituotannon käynnistämistä, johon voisivat olla edellytykset olemassa vuonna 2024.

Ampumaratojen tilanne Suomessa

(32) Ampumaradalla tarkoitetaan sisällä olevaa tilaa tai ulkona olevaa aluetta, joka on ampumaseella maaliin ampumista varten. Luvan ampumaradan perustamiseen ja ylläpitämiseen (ampumaratalupa) antaa ja peruuttaa Poliisihallitus. Ampumaratalain (763/2015) 12 §:n mukaan maa-

Valiokunnan mietintö PuVM 3/2022 vp

kunnan liiton tulee laatia ja pitää ajan tasalla kehittämissuunnitelmaa, jossa esitetään arvio maakunnallisten ampumaurheilukeskusten sekä muiden ampumaratojen riittävästä määrästä ja niiden sijoitustarpeesta maakunnassa. Suunnitelmaa tulee hyödyntää selvitysaineistona alueiden käytön suunnittelussa, ja sitä laadittaessa tulee kuulla keskeisiä metsästys- ja ampumaurheiluganisaatioita.

(33) Puolustusvoimien ratoja on Suomessa 40 kappaletta, eivätkä ne sijoitu maantieteellisesti taiseisesti koko valtakunnan alueelle. Puolustusvoimien oman toiminnan tehostuessa ja MPK:n saadessa Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen aseita koulutuskäyttöönä reserviläisyhdistysten mahdollisuudet käyttää Puolustusvoimien ratoja edelleen pienenevät. Edellä mainittuja siviiliampumaratoja käyttävät myös monet viranomaiset, ennen kaikkea poliisi ja Rajavartiolaitos, omaan harjoittelutoimintaansa.

(34) Siviiliratoja on käytössä noin 670 kappaletta eri puolilla Suomea. Saadun selvityksen mukaan Ruotsissa ampumaratoja on noin 3 000. Suomessa siviiliratojen määrä on vähentynyt merkittävästi viimeisten 20—30 vuoden aikana, sillä vielä 1990-luvulla Suomessa oli arviolta 2 000—2 500 ampumarataa.

(35) Vuonna 2014 julkaistiin Puolustusvoimien ja Suomen ympäristökeskuksen yhteistyönä laatima ampumaratojen parhaan käyttökelpoisen tekniikan BAT-opas 2, jonka oli määrä yhtenäistää ympäristölupien vaatimustasoa, parantaa ympäristönsuojelun tasoa, kehittää ampumaratojen ympäristönsuojelun kustannustehokkuutta, luoda paremmat edellytykset tapauskohtaisten olosuhteiden huomioimiselle sekä vähentää turhia tai virheellisiä investointeja.

(36) Valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan BAT-opas on kehittänyt merkittävästi ympäristöriskien arviointia ja luvan myöntämisen edellytyksiä. Haitallisista aineista aiheutuvia vaikutuksia voidaan parhaiten estää ampumaradan sijoituspaikan valinnalla ja suunnittelemalla alueen toiminta ja rakenteet siten, etteivät aineet leviä ympäristössä. Tavoitteena on ympäristön eri osien (maaperä, pinta- ja pohjavedet) laadun säilyttäminen.

(37) Valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan Suomessa tulisi tavoitella ainakin noin 1 000 ampumaradan kokonaismäärää, jotta eri viranomaisten, vapaaehtoisen maanpuolustuksen ja eri harrastajaryhmien toiminta voidaan turvata kestäväällä tavalla. Tämä vaatii lainsäädännön ja ohjeistuksen ajantasaistamista ja selkeyttämistä sekä viranomaisten koulutusta, mukaan lukien hallinto-oikeudet ja maakuntien liitot, luvanhakijoiden yhdenvertaisen kohtelun varmistamiseksi. Ampumaratojen ympäristölupien hakemiseen tarvittaisiin myös taloudellista tukea, samoin ympäristölainsäädännöstä ja -luvista aiheutuviin kustannuksiin ratoja ylläpitäville tahoille. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että Suomen ampumaratojen kokonaistilannetta ja kehittämissäköymiä aletaan pikaisesti selvittämään esimerkiksi selvitysmiehen toimesta siten, että selvitystyön tulokset ovat valmiina vuoden 2022 loppupuolella (*valiokunnan lausumaehdotus*).

Yhteenveto

(38) Valiokunta pitää eduskunnan käsittelyyn tuotua lakiesitystä MPK:n toiminnan tehostamisesta välttämättömänä, jotta voimakkaasti lisääntyneeseen koulutustarpeeseen pystytään vastaamaan. Valiokunta huomauttaa, että on kaikkien tahojen intressissä, että reserviläiset pääsevät har-

Valiokunnan mietintö PuVM 3/2022 vp

joittelemaan ja ampumaan aseilla, joita käytetään myös kriisitilanteessa. Lainsäädännön tarkistuksella mahdollistetaan myös entistä paremmin puolustusselonteon (VNS 8/2021 vp) linjausten toteuttaminen: "Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen (MPK) ja sen jäsenjärjestöjen järjestämästä koulutuksesta kehitetään nousujohteinen kokonaisuus, joka tukee Puolustusvoimien sotilaallista koulutusta ja sen tarpeita. Lisäksi uudistus mahdollistaa MPK:n ja Puolustusvoimien yhteistoiminnan kehittämisen operatiiviseksi kumppanuudeksi sekä kertausharjoitusten, Puolustusvoimien vapaaehtoisten harjoitusten ja vapaaehtoisen maanpuolustuksen yhteensovittamisen aiempaa tehokkaammin."

(39) Valiokunta huomauttaa, että sotilaallisia valmiuksia palveleva koulutus on sijoittamattomalle reserviläiselle käytännössä ainoa mahdollisuus saada sotilaallisten valmiuksien ylläpitoa tukevaa koulutusta Puolustusvoimien ulkopuolella. Valiokunta painottaa, että sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen osalta on tämän esityksen mukaista uudistusta toimeenpantaessa kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että koulutusta kyetään myös jatkossa järjestämään koko maan laajuisesti.

(40) Vapaaehtoisen maanpuolustuksen lainsäädännön tarkistamisen toisessa vaiheessa käsitellään muita tarpeelliseksi katsottuja kehitysehdotuksia, ja tämän selvitystyön määräaika on 31.12.2022. Valiokunta toteaa, että tässä hankkeessa on tarkoitus tarkastella erityisesti Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen tehtäviä ja suhdetta Puolustusvoimiin. Valiokunta näkee merkittäviä mahdollisuuksia kehittää puolustusselonteossa linjattua uutta paikallispuolustuskonseptia nivomalla MPK ja reserviläisjärjestöt entistä tiiviimmin mukaan paikallispuolustuksen kehittämiseen. Selvitystyössä on tarkoitus tarkastella myös MPK:n tehtäviä virka-avussa sekä normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

(41) Valiokunta on pitänyt aiemmissa kannanotoissaan tärkeänä, että naisten mahdollisuuksia osallistua vapaaehtoiseen maanpuolustukseen kehitetään, jotta kaikille kansalaisille voidaan tarjota riittävän kattavat valmiudet kriisitilanteissa ja poikkeusoloissa toimimiseen. Valiokunta toteaa, että sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta annetaan lähtökohtaisesti vain asevelvollisuuden suorittaneille miehille sekä naisten vapaaehtoisen asepalveluksen suorittaneille naisille. Ne naiset, jotka eivät ole asevelvollisuutta suorittaneet, voivat käytännössä osallistua vain MPK:n järjestämään varautumis- ja turvallisuuskoulutukseen. Varautumis- ja turvallisuuskoulutusta voidaan järjestää Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen koulutuksena, mutta koulutus rahoitetaan osallistumismaksuilla ja muulla yksityisellä rahoituksella. Ainoastaan ne MPK:n kurssit, jotka sisältävät sotilaallisia osuuksia naisille, kuten Intti tutuksi -kurssit, mahdollistavat valtiontuen käytön.

(42) Valiokunta totesi vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta antamassaan mietinnössä (PuVM 8/2018 vp) pitävänsä tasa-arvonäkökulmasta kyseenalaisena sitä, ettei VARTU-toimintaan saada valtiontukea. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että vapaaehtoista maanpuolustusta koskevan lainsäädännön kokonaistarkastelun yhteydessä puolustusministeriö selvittää, millä edellytyksin varautumis- ja turvallisuuskoulutus voisi saada valtiontukea.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

17 §. Vapaaehtoisen sotilaallisen koulutuksen antaminen. Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan lain 20 ja 20 a §:ään ehdotetut muutokset lähentävät Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen järjestämää koulutusta sellaiseen merkittävään sotilaalliseen koulutukseen, joka valiokunnan mukaan (PeVL 52/2006 vp) saattoi perustuslain 124 §:n viimeisen virkkeen nojalla kuulua ainoastaan Puolustusvoimille. Taisteluumunton kieltoa koskevan sääntelyn kumoamiselle ei lisäksi ole valiokunnan mielestä esitetty asianmukaisia perusteluja. Ottaen huomioon vielä lakiin aikaisemmin tehty, koulutuksen tilaamista ja Puolustusvoimien johtotehtävää koskevat muutokset nyt ehdotettu sääntely ei ole sopusoinnussa perustuslain kanssa. Sääntelyä Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen järjestämästä ampumakoulutuksesta tulee muuttaa. Tällainen muutos on edellytyksenä 1. lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan sääntelyä voidaan muuttaa esimerkiksi ottamalla lähtökohdaksi vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain 17 §:n sääntely yksinomaan Puolustusvoimille kuuluvista tehtävistä ja säätämällä tämän tehtävänjaon perusteella täsmällisesti siitä, millaista ampumaharjoittelua Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toiminnassa voidaan järjestää.

Puolustusvaliokunta toteaa, että koska määritelmää "taisteluumunna" ei ole aiemmin määritelty laissa vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta, tälle on olemassa selkeä tarve. Taisteluumunna tarkoittaisi soveltavaa harjoitusta, jossa koulutuksen pääaiheena olisi teknisen ampumataidon kehittämisen lisäksi myös taistelutapaan liittyvien aiheiden kouluttaminen. Kyse olisi siten selvästi perusammuntoja haastavammasta harjoitusmuodosta. Valiokunta ehdottaa 17 §:n 1 momenttiin liittäväksi seuraavan määritelmän taisteluumunnasta: "Taisteluumunnoilla tarkoitetaan muilla kuin harjoitusampumatarvikkeilla toteutettua taisteluharjoitusta, jossa ase- ja ampumakoulutuksen oppitunneilla, harjoituksissa ja perusammunnoissa opittu aseenkäsittelytaito ja ammunnan perustaito sekä taistelukoulutuksessa opittu taistelutekniikka ja taistelutaito liitetään yhteen. Taisteluumunnassa ampuva joukko toimii suullisesti ja maalitoiminnan avulla kuvatu tilanteen perusteella. Yksittäisen ampujan ollessa kyseessä myös itse ampuja voi päättää tulitoiminnasta ammuntaa johtavan tai ammuntaa ohjaavien valvomana."

Valiokunta katsoo, että taisteluumunnan määritelmän lisäksi on tarvetta selventää myös määritelmän "perusammunna" sisältöä lisäämällä tätä koskeva säännös 20 a §:ään. Valiokunta korostaa, että taisteluumuntoja voi toteuttaa ainoastaan Puolustusvoimat, kun perusammuntoja voidaan taas järjestää MPK:n sotilaallisia valmiuksia palvelevassa koulutuksessa.

20 §. Sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen antaminen. Valiokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta, että pykälän 2 momentissa säilytetään taisteluumuntoja koskeva kielto MPK:n osalta.

Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että hallituksen esityksessä ehdotetaan useita määräysenantovaltuuksia. Osa niistä koskee seikkoja, joita koskevat lakia alemman asteiset oikeussäännöt annetaan nykyisen lain mukaan valtioneuvoston asetuksella. Ehdotettu sääntely on merkityksellistä asetuksen antamista ja lainsäädäntövallan siirtämistä koskevan perustuslain 80 §:n kannalta. Muu viranomaisen voidaan 80 §:n 2 momentin mukaan lailla valtuuttaa antamaan oi-

Valiokunnan mietintö PuVM 3/2022 vp

keussääntöjä määräytyistä asioista, jos siihen on sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä eikä sääntelyn asiallinen merkitys edellytä, että asiasta säädetään lailla tai asetuksella. Tällaisen valtuutuksen tulee olla soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattu.

Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan lakiehdotuksen 20 §:n 4 momentissa Puolustusvoimille osoitettu määräyksenantovalta on sanamuodoltaan sillä tavoin laaja ja mahdollisesti myös yksilöiden aseman kannalta merkittäviä kysymyksiä koskeva, ettei valtuus ongelmitta täytä perustuslain 80 §:n 2 momentissa asetettuja edellytyksiä. Puolustusvaliokunnan tulee joko merkittävästi supistaa valtuuden alaa tai muuttaa valtuus koskemaan valtioneuvoston asetuksen antamista.

Puolustusvaliokunta toteaa, että 20 §:n 4 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että Puolustusvoimat voi antaa tarkempia määräyksiä 1 momentissa tarkoitetun koulutustoiminnan sisällöstä ja turvallisuusvaatimuksista. Puolustusvaliokunta katsoo, että 20 §:n 4 momenttiin sisältyvä määräyksenantovaltuus koulutustoiminnan sisällöstä ei ole tarpeellinen. Valiokunta huomauttaa, että 2 §:n 2 momentissa on säännökset koulutustoiminnan sisällöstä. Kyseisen säännöksen mukaan sotilaallisia valmiuksia palvelevassa koulutuksessa on kyse Puolustusvoimien menetelmiä tai välineitä koskevasta yksilön sotilaallista osaamista ja toimintakykyä sodassa tai aseellisissa selkauksissa kehittävästä toiminnasta. Käytännössä Puolustusvoimat siis määrittää sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen sisällön.

Valiokunta toteaa lisäksi, että vapaaehtoista maanpuolustusta koskevan lain 3 § sisältää säännöksen Puolustusvoimien toimeenpanemasta ohjauksesta ja valvonnasta, joiden nojalla Puolustusvoimat varmistaa, että Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen sisältö vastaa Puolustusvoimien antaman koulutuksen sisältöä. Siten varmistetaan muun muassa, että Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen laatimat koulutusohjelmistot vastaavat sisällöltään Puolustusvoimien menetelmiä koskevaa koulutusta.

Lakiehdotuksen 20 §:n 4 momenttiin sisältyvillä turvallisuusvaatimuksilla viitataan Puolustusvoimien turvallisuusnormeihin. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan nämä normit ovat niin teknisluontoisia, että niiden sisältöä on käytännössä mahdotonta nostaa asetukseen. Lisäksi asetuksen vaatima säädösvalmistelu tekee turvallisuusvaatimusten antamisesta ja muuttamisesta äärimmäisen jäykän toimenpiteen, mikä ei ole tarkoituksenmukaista.

Edellä todettuun viitaten valiokunta ehdottaa 20 §:n 4 momenttia muutettavaksi tavalla, joka vastaa voimassa olevan lain 20 a §:n 1 momentin sanamuotoa. Uusi 4 momentti kuuluisi seuraavasti: "Edellä 1 momentissa tarkoitetussa koulutuksessa on noudatettava voimassa olevia Puolustusvoimien koulutusten järjestämistä ja valvontaa koskevia ohjesääntöjä, varomääräyksiä ja muita pysyväismääräyksiä."

20 a §. Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen järjestämä sotilaallisia valmiuksia palveleva ampuma-asekoulutus. Puolustusvaliokunta ehdottaa pykälässä selkeytettäväksi suhdetta taisteluammuntoihin ja niiden kieltoon. Valiokunta ehdottaa myös perusammuntoja koskevan määrätelmän kirjaamista lakiin.

Valiokunnan mietintö PuVM 3/2022 vp

Valiokunta korostaa tässäkin yhteydessä, että kun MPK käyttää Puolustusvoimien aseita, niitä käytetään Puolustusvoimien kantahenkilökunnan valvonnan ja ohjeistuksen alaisina Puolustusvoimien harjoitusalueilla. Ampumakoulutuksen on tapahduttava 20 b §:n 1 momentissa tarkoitettun ammunnan johtajan läsnä ollessa, johdolla ja ohjauksessa. Ampumakoulutuksessa ammunta suoritetaan ammunnan johtajan ennalta osoittamilta ampumapaikoilta ennalta määriteltäisiin maaleihin, Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen ampuma-alueella tai ampumaradalla taikka ampumaratalain (763/2015) 3 §:n 1 momentissa tarkoitettulla ampumaradalla tai 2 momentissa tarkoitettussa ampumaurheilukeskuksessa. Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen ampumaseita on sallittua käyttää ampumakoulutuksessa ainoastaan Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen alueella tai aluksella.

1. lain johtolause. Valiokunta ehdottaa 1. lain johtolauseeseen tehtäväksi tarkennuksia.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Puolustusvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 80/2022 vp sisältyvän 2. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 80/2022 vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Eduskunta hyväksyy yhden lausuman. (Valiokunnan lausumaehdotus)

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
~~kumotaan vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain (556/2007) 20 §:n 2 momentin 5 kohta, sellaisena kuin se on laissa 868/2019~~
muutetaan vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain (556/2007) 2 §:n 1 momentti, 17 §:n 1 momentti, 20 §:n 2 momentin 6 kohta ja 3 momentti, 20 a §:n 1—5 momentti, 20 b §:n 1 momentti, 22 c §:n 1 momentti, 22 g §:n otsikko ja 1—3 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 2 §:n 1

Valiokunnan mietintö PuVM 3/2022 vp

momentti, 20 §:n 2 momentin 6 kohta ja 3 momentti, 22 c:n 1 momentti sekä 22 g §:n otsikko ja 1—3 momentti laissa 868/2019 sekä 20 a §:n 1—5 momentti ja 20 b §:n 1 momentti ~~ja 22 e §:n 1 momentti~~ laissa 725/2019, sekä

lisätään 19 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 868/2019, uusi 3 momentti, 20 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 868/2019, uusi 7—9 kohta ja uusi 4 momentti, 22 c §:ään, sellaisena kuin se on laissa 868/2019, uusi 3 momentti ja 22 g §:ään, sellaisena kuin se on laissa 868/2019, uusi 6 momentti seuraavasti:

2 §

Sotilaallinen koulutus ja sotilaallisia valmiuksia palveleva koulutus

Sotilaallisella koulutuksella tarkoitetaan tässä laissa koulutuksen antamista Puolustusvoimiin kuuluville joukoille sekä Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen sotilaan henkilökohtaista aseistusta voimakkaammilla sotavarusteilla tapahtuvaa ampumakoulutusta sekä räjähteillä tapahtuvan koulutuksen järjestämistä.

17 § (Uusi)

Vapaaehtoisen sotilaallisen koulutuksen antaminen

Puolustusvoimat voi antaa sotilaallista koulutusta ja muuta tarpeelliseksi katsomaansa koulutusta vapaaehtoisille 18 vuotta täyttäneille henkilöille järjestämällä vapaaehtoisia harjoituksia. Perusyksikköä suurempien joukkokokonaisuuksien, Puolustusvoimien poikkeusolojen organisaatioon kuuluvien joukkojen ja varusmiesten koulutus sekä joukkojen operaatioihin valmentaminen sekä taisteluammuntojen järjestäminen kuuluu kuitenkin yksinomaan Puolustusvoimille. Perusyksiköllä tarkoitetaan enintään komppanian vahvuista joukkoa. Taisteluammunnoilla tarkoitetaan muilla kuin harjoitusampumatarvikkeilla toteutettua taisteluharjoitusta, jossa ase- ja ampumakoulutuksen oppitunneilla, harjoituksissa ja perusammunnoissa opittu aseenkäsittelytaito ja ammunnan perustaito sekä taistelukoulutuksessa opittu taistelutekniikka ja taistelutaito liitetään yhteen. Taisteluammunnassa ampuva joukko toimii suullisesti ja maalitoiminnan avulla kuvatun tilanteen perusteella. Yksittäisen ampujan ollessa kyseessä myös itse ampuja voi päättää tulitoiminnasta ammuntaa johtavan tai ammuntaa ohjaavien valvomana.

19 §

Puolustusvoimien järjestämien vapaaehtoisten harjoitusten erityistehtävät

Edellä 1 momentissa tarkoitetuille henkilöille voidaan antaa myös ampumakoulutusta.

Sotilaallisia valmiuksia palvelevan koulutuksen antaminen

Edellä 1 momentissa tarkoitettua koulutusta ei ole sallittua järjestää:

5) taisteluummuntana;

6) ampuma-aselain (1/1998) 6 §:n 2 momentin 2 tai 3 kohdassa eikä 9 §:n 5 b kohdassa tarkoitettulla Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen ampuma-aseella käyttäen .338/8,6 millimetrin kaliiperista patruunaa suurempikaliiperista patruunaa;

7) ampuma-aselain 6 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettulla Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen ampuma-aseella käyttäen kaliiperin 12 patruunaa suurempikaliiperista patruunaa;

8) ampuma-aselain 6 §:n 2 momentin 4 – 7 tai 10 kohdassa tarkoitettulla Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen ampuma-aseella käyttäen 9 millimetrin kaliiperista patruunaa suurempi kaliiperista patruunaa;

9) käyttäen ampuma-aselain 10 §:ssä tarkoitettuja erityisen vaarallisia patruunoita tai **ammuk-sia** taikka valojuovapatruunoita tai räjähteitä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettussa koulutuksessa saadaan ottaen huomioon, mitä 2 momentissa säädetään, käyttää Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen ampuma-aseita, harjoitusampumatarvikkeita ja muita välineitä. Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen ampuma-aseiden käsittelyn tulee tapahtua Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen valvomana Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen alueella tai aluksella.

Edellä 1 momentissa tarkoitettussa koulutuksessa on noudatettava voimassa olevia Puolustusvoimien koulutusten järjestämistä ja valvontaa koskevia ohjesääntöjä, varomääräyksiä ja muita pysyväismääräyksiä.

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen järjestämä sotilaallisia valmiuksia palveleva ampumakoulutus

Maanpuolustuskoulutusyhdistys voi sotilaallisia valmiuksia palvelevana koulutuksena järjestää **perusammuntoina** ampumakoulutusta, jossa kehitetään yksilön tai enintään kolmen henkilön muodostaman partion ~~tekniistä, taktista ja tilanteenmukaista~~ **perusampumataittoa** ja turvallista aseenkäsittelytaitoa. **Perusammunnoilla** tarkoitetaan muulla kuin harjoitusampumatarvikkeilla toteuttavaa ampumaharjoitusta, jossa opetetaan ja harjoitetaan ase- ja ampumakoulutukseen **sisältyvää aseenkäsittelytaitoa sekä ammunnan tai taistelutekniikan perustaitoja**. Puolustusvoimat määrää asetyyppikohtaisista turvallista aseenkäsittely- ja ampumataittoa mittaavista ampumako-keista ja niiden hyväksyttävästä suorittamisesta sekä koulutusohjelmasta. Puolustusvoimat määrää myös koulutuksessa noudatettavista ammuntojen järjestämistä koskevista turvallisuusvaati-muksista ja ampumasuoritusten valvonnasta.

Ampumakoulutuksessa saadaan käyttää ainoastaan ampuma-aselain 2 a §:ssä tarkoitettuja te-hokaita ilma-aseita sekä mainitun lain 6 §:n 2 momentin 1–6, 8 ja 10 kohdassa ja 9 §:n 5 kohdan b alakohdassa tarkoitettuja ampuma-aseita, jotka toimivat mainitun lain 7 §:n 2 momentin 1–3 kohdassa tarkoitettulla tavalla. Koulutuksessa on sallittua käyttää myös Puolustusvoimien tai Raja-

Valiokunnan mietintö PuVM 3/2022 vp

vartiolaitoksen ampuma-aseita ja patruunoita, joiden kaliiperi on mainitun lain 6 §:n 2 momentin 2 tai 3 kohdassa tai 9 §:n 5 b kohdassa tarkoitetuilla ampuma-aseilla enintään 338/8,6 millimetriä, mainitun lain 6 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitetuilla ampuma-aseilla enintään 12 millimetriä ja mainitun momentin 4 – 7 ja 10 kohdassa tarkoitetuilla ampuma-aseilla enintään 9 millimetriä. Koulutusta sarjatulen käyttämiseen ei saa antaa. Puolustusvoimat ja Rajavartiolaitos antavat tarkempia määräyksiä omien ampuma-aseidensa, aseiden osiensa ja patruunoidensa käytöstä sotilaallisia valmiuksia palvelevassa ampumakoulutuksessa.

Ampumakoulutuksen on tapahduttava 20 b §:n 1 momentissa tarkoitettujen ammunnan johtajien läsnä ollessa, johdolla ja ohjauksessa. Ampumakoulutuksessa ammunta suoritetaan ammunnan johtajan ennalta osoittamilta ampumapaikoilta ennalta määriteltäviin maaleihin, Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen ampuma-alueella tai ampumaradalla taikka ampumaratalain (763/2015) 3 §:n 1 momentissa tarkoitettulla ampumaradalla tai 2 momentissa tarkoitettua ampumaurheilukeskuksessa. Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen ampuma-aseita on sallittua käyttää ampumakoulutuksessa ainoastaan Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen alueella tai aluksella.

Ampumakoulutuksessa ampuma-aselain 6 §:n 2 momentin 2 ja 3 kohdassa sekä 9 §:n 5 kohdan b alakohdassa tarkoitetuilla ampuma-aseilla ampumaetäisyys ampujan ja maalin välillä saa olla korkeintaan kaksi kilometriä. Muilla tämän pykälän 2 momentissa tarkoitetuilla ampuma-aseilla ampumaetäisyys ampumakoulutuksessa saa olla korkeintaan 150 metriä. Ammunnan johtaja saa antaa ampumakoulutusta enintään 30 henkilölle kerrallaan. Jos ampumakoulutusta annetaan ainoastaan Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen omistamilla aseilla, saa ammunnan johtaja antaa koulutusta enintään 40 henkilölle kerrallaan. Jos ampumasuoritus sisältää ampujan liikettä, saa ammunnan johtajan valvonnassa olla vain kolme henkilöä kerrallaan.

Sen lisäksi mitä tässä laissa säädetään Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen ampuma-aseiden käyttämisestä, saadaan ampumakoulutuksessa käyttää Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen omistamia tai hallussaan pitämiä ampuma-aseita. Koulutukseen osallistuva saa kuitenkin käyttää koulutuksessa omalla vastuullaan myös 2 momentissa tarkoitettua ampuma-asetta, joka soveltuu koulutusohjelman mukaisiin ammuntoihin ja jonka hallussapitoon hänellä on oikeus ampuma-aselain mukaan.

20 b §

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen ammunnan johtajien hyväksyminen

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen ampumakoulutuksessa voi ammunnan johtajana toimia vain Puolustusvoimien ammunnan johtajaksi hyväksymä henkilö, jonka alaisuudessa voi toimia riittävä määrä ammunnaa avustavia henkilöitä. Puolustusvoimat voi hyväksyä ammunnan johtajaksi henkilön, jolla on Puolustusvoimien tai Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toiminnassa hankittu johtaja- tai kouluttajakoulutus sekä näyttökokeella osoitettu pätevyys sotilaallisia valmiuksia palvelevan ampumakoulutuksen turvallisesta järjestämisestä ja kouluttamisesta Puolustusvoimissa ja joka katsotaan tehtävään muuten sopivaksi. Puolustusvoimat määrää näyttökokeen sisällöstä. Puolustusvoimat pyytää ammunnan johtajaksi harkittavan henkilön sopivuudesta lausunnon poliisilta.

Valiokunnan mietintö PuVM 3/2022 vp

22 c §

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen antama koulutus ulkomailla

Maanpuolustuskoulutusyhdistys voi antaa ulkomailla 20 ja 20 a §:ssä tarkoitettua sotilaallisia valmiuksia palvelevaa koulutusta. Maanpuolustuskoulutusyhdistys voi lisäksi lähettää kurssilaisia, kouluttajia ja muita vastaavia toimijoita muiden valtioiden asevoimien ja ulkomaisten julkisoikeudellisten organisaatioiden järjestämiin harjoituksiin ja sotilastaitokilpailuihin. Edellytyksenä koulutuksen järjestämiselle ja koulutukseen tai sotilastaitokilpailuun lähettämiseksi on, että se kehittää koulutusta antavan tai koulutukseen tai sotilastaitokilpailuun osallistuvan reserviläisen sotilaallista osaamista. Lisäksi koulutuksen antamisen ja koulutukseen tai sotilastaitokilpailuun lähettämisen on oltava Suomen kansallisen puolustuksen sekä ulko- ja turvallisuuspoliittisen edun mukaista.

Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen ampuma-aseita ei saa käyttää 1 momentissa tarkoitettussa koulutuksessa. Kyseisessä koulutuksessa ja toiminnassa on sallittua käyttää kohdevaltion asevoimien ja ulkomaisten organisaatioiden ampuma-aseita, patruunoita ja aseiden osia kohdevaltion voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti.

22 g §

Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen tuki Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle

Puolustusvoimat ja Rajavartiolaitos voivat antaa Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle asiantuntijatukea sekä luvan käyttää Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen alueita ja välineitä tässä laissa tarkoitetun koulutuksen järjestämiseksi.

Puolustusvoimat ja Rajavartiolaitos saavat antaa 1 momentissa tarkoitettuna tukena omistamiaan ampuma-aseita, aseiden osia ja patruunoita sotilaallisia valmiuksia palvelevassa koulutuksessa käytettäväksi siten kuin tässä laissa tarkemmin säädetään. Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen luovuttamia patruunoita on sallittua käyttää vain niiden omissa ampuma-aseissa. Aseiden käsittelyn on tapahduttava Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen valvonnassa ja Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen alueella tai aluksella.

Puolustusvoimat ja Rajavartiolaitos eivät saa antaa 1 momentissa tarkoitettuna tukena räjähteitä.

Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen 1 momentissa tarkoitettuna tukena antamista patruunoista on pidettävä kirjaa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

ampuma-asetlain 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ampuma-asetlain (1/1998) 17 §:n 1 momentin 4 a ja 4 b kohta, sellaisena kuin ne
ovat laissa 869/2019
seuraavasti:

17 §

Soveltamisalaa koskevat poikkeukset

Tämä laki ei koske:

4 a) Puolustusvoimien omistamilla ampuma-aseilla, aseiden osilla ja patruunoilla järjestettyä vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain (556/2007) 20 ja 20 a §:ssä tarkoitettua koulutusta, kun ampuma-aseiden, aseiden osien ja patruunoiden käsittely tapahtuu Puolustusvoimien valvonnassa ja Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen alueella tai aluksella;

4 b) Rajavartiolaitoksen omistamilla ampuma-aseilla, aseiden osilla ja patruunoilla järjestettyä vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain 20 ja 20 a §:ssä tarkoitettua koulutusta, kun ampuma-aseiden, aseiden osien ja patruunoiden käsittely tapahtuu Rajavartiolaitoksen valvonnassa ja Rajavartiolaitoksen tai Puolustusvoimien alueella tai aluksella;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Valiokunnan lausumaehdotus

1. Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto antaa vuoden 2022 loppuun mennessä selvityksen Suomen ampumaratojen kokonaistilanteesta. Selvityksessä tulee tarkastella myös sitä, miten ampumaratojen määrää saataisiin Suomessa lisättyä nykytasosta, ympäristönäkökulmat asianmukaisesti huomioiden.

Valiokunnan mietintö PuVM 3/2022 vp

Helsingissä 27.6.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Petteri Orpo kok
varapuheenjohtaja Jari Ronkainen ps
jäsen Atte Harjanne vihr
Timo Heinonen kok
jäsen Hanna Holopainen vihr
jäsen Eeva Kalli kesk
jäsen Tuomas Kettunen kesk (osittain)
jäsen Jukka Kopra kok
jäsen Joonas Könttä kesk
jäsen Markus Mustajärvi vas
jäsen Juha Mäenpää ps
jäsen Riitta Mäkinen sd
jäsen Veijo Niemi ps
varajäsen Mika Niikko ps
varajäsen Tuula Väättäinen sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Heikki Savola